

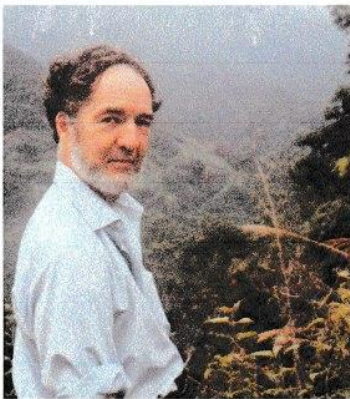
Wegens succes geprolongeed

Dat 21 personen samen 71 boektitels suggereerden betekent dat de eerste Dag van de Biografie absoluut geslaagd is. Vorig jaar kwam ik op 18 oktober met een pleidooi voor levensverhalen (anderz.info/Biografie.pdf) en inmiddels heb ik dus een inkijkje gehad in nogal wat levens. De aangereikte diversiteit was enorm! Jane Goodall, John Newton, Betsy Groen van Prinsterer, Eugene Peterson, Vasalis, Kiza Magendane, Marja de Putter. Kriskras door tijden, regio's en culturen gaan en zo in aanraking komen met andere denk- en leefwijzen, is er iets mooiers?

Zeker 20 avonden optrekken met Jared

Tot voor kort had ik nog nooit van Jared Diamond gehoord, maar de eerste kennismaking beviel me zo goed, dat we inmiddels tientallen uren samen hebben doorgebracht. Die man is zo ongelooflijk boeiend, ik krijg maar geen genoeg van hem. Direct even voor de duidelijkheid: ons contact verloopt AIRL. Afkorten is zowel een Nederlandse als een Amerikaanse gewoonte, dus bedacht ik een variant op de moderne term IRL. Dat staat voor een ontmoeting 'In Real Life'. Anders gezegd: één-op-één-contact, waarbij beiden fysiek aanwezig zijn. Bij Jared en mij komt daar een A voor: 'Almost', dus bijna IRL. Hoe? Hij spreekt en ik luister. Soms onderbreek ik hem, overweeg welke vragen hij bij me oproept, bekijk of hij daar een antwoord op heeft en beluister hem dan verder. Al stel ik me dus volgend op, óf hij aan het woord komt, dat bepaal ik. En ook ik ben het, die hem afkap als ik er genoeg van heb. Dan negeer ik zijn betoog en ga wat anders doen.

Kun jij uit de voeten met deze omschrijving van lezen? Onze AIRL-omgang betekent dus concreet, dat ik een jaar geleden een boek van Jared in handen kreeg, erin begon te lezen en de smaak zó te pakken heb, dat ik inmiddels uit drie Diamond-pillen ongelooflijk veel heb opgestoken. Tegelijk weet hij hier niks van. Bij een boek is de rolverdeling gewoon heel helder. Als je leest, volg je. Jij bent in de conversatie niet leidend, de ander is dat. De schrijver is aan het woord. Die heeft over een onderwerp gewikt en gewogen wat hij wil zeggen, zet zijn argumenten in een eigen stijl zwart op wit en moet maar afwachten hoe zijn tekst valt. Maar als lezer heb je óók heel veel voor het zeggen. Wie leest stelt zich weliswaar ontvankelijk op, maar wél onder een heleboel voorwaarden. Je stelt je open op, zolang het boeit. Dus mits stijl en inhoud van het gebodene aanslaan. En naar de mate waarin je er aandacht, energie, tijd voor neemt.

Die vraag van een bevriende Papoea

In 1904 trok het gezin Dinant - de Russische grootouders van Jared en zijn toen tweejarige vader - naar de Verenigde Staten. Dat ze Diamond als hun nieuwe achternaam kozen bleek later bij Jared wel bijzonder toepasselijk. Als specialist in de fysiologie werd hij al op jonge leeftijd hoogleraar, maar het schitteren als een diamant begon pas echt na een van zijn vele expedities in Nieuw Guinea. Tijdens een wandeling zette een vooraanstaande Papoea hem aan het denken. Hoe is de ongelijkheid in de wereld te verklaren? Alle gangbare ideeën legde hij onder de loep. Intelligentieverschillen? Kan niet. Rassenonderscheid? Geen sprake van. Doorslaggevend is de omgeving waarin je geboren en getogen bent. Dat revolutionaire inzicht werkte hij uit in **Zwaarden, paarden en ziektekiemen**. Het effect daarvan was gigantisch! De Pulitzerprijs werd hem toegekend en dit boek werd zijn eerste bestseller. Nog belangrijker was de omslag die Diamond zelf meemaakte. Nieuwe vragen dienden zich aan en zeker na de geboorte van zijn tweeling beseftte hij opeens: wat voor wereld laten we achter voor de komende generaties? De onderste steen moet boven, dus reist hij de wereld over en verdiept zich in wat andere wetenschapsdisciplines te bieden hebben. De afgelopen tijd pakt hij steeds een kernvraag bij de kop. Waarom zijn sommige beschavingen verdwenen en hoe kan de onze haar ondergang voorkomen? Zo verschijnt **Ondergang**. Wat kunnen we leren van traditionele samenlevingen? Antwoord hierop wordt gegeven in **De wereld tot gisteren**. Na het vele grasduinen in deze drie dikke turven ben ik nu toe aan de volgende, hoogst actuele vraag: Hoe gaan staten om met crisis en verandering? Zijn 576 pagina's tellende **Omwenteling** is dus voor de komende periode mijn 'verplichte' leeskost.

Enkele belangrijke data

Jared Mason Diamond wordt geboren op 10 september 1937 in Boston, V.S.
1958: studeert aan Harvard af als fysioloog, promoveert erna in Engeland op ionentransport door celmembranen
1964: 1° reis naar Nieuw Guinea voor biogeografisch onderzoek naar vogels
huwelijk met Marie, psychotherapeute
1987: wordt vader van twee zoons en ontwikkelt zich erna verder als ecooloog, historicus, archeoloog en antropoloog
wordt bestseller-auteur van tenminste 9 populair wetenschappelijke boeken
hobbies: piano, Bach-kamerorkest en talen: recent gestart met Italiaans, zijn 12° taal naast enkele Papoeataalen

Optrekken met = me optrekken aan

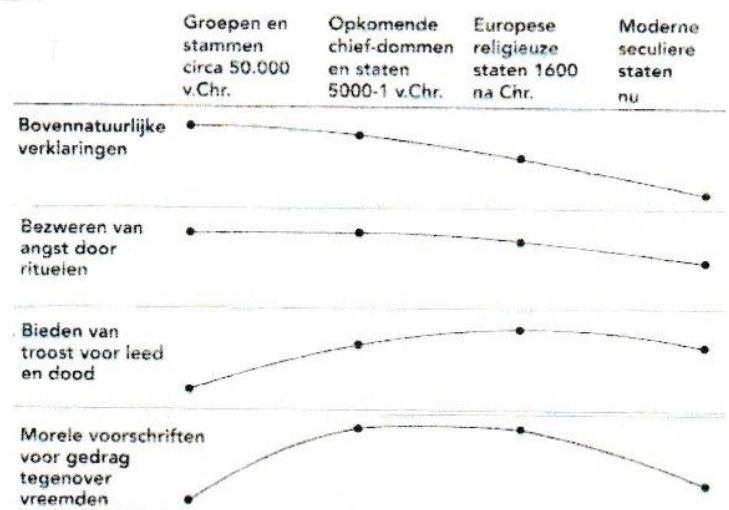
Lezen lijkt op luisteren, al is het een tikje anders. Lezen doe je alleen, iedereen – ook de schrijver – wordt tijdens aandachtig lezen buiten gesloten. Bij luisteren ben je nooit alleen, maar op zijn minst met zijn tweeën. Lezen heeft twee grote voordelen t.o.v. luisteren. Allereerst voorkomt het dat je als lezer direct met eigen ideeën interrumpeert en voortijdig het betoog van de ander doorbreekt. Daarnaast hoef je als lezer niet beleefdheidshalve belangstelling te veinzen als je mentaal al lang bent afgehaakt. Bij fysiek luisteren is het soms knap lastig om met je ongeïnteresseerdheid om te gaan. Een boek leg je gewoon terzijde. Dat ik vele avonden met Jared Diamond heb opgetrokken is vooral omdat ik me aan hem kan optrekken. De kernvragen die hij stelt liggen me na aan het hart. Dat hij diepgaand naar antwoorden speurt en die fris en aantrekkelijk weet te brengen doet me des te meer beseffen dat onze meester-leerling-verhouding helemaal oké is. Natuurlijk zou ik met mijn vragen bij hem te rade willen gaan. In een IRL-ontmoeting zou ik zijn reactie wel eens willen vernemen op drie zaken die mij bezig houden, zoals:

1 Wat helpt om vriendschappen te onderhouden?

In de kleine, lokale gemeenschappen die Jared in Nieuw Guinea leerde kennen onderscheidt hij 3 categorieën mensen: vriend, vijand en vreemdeling. De leden van je eigen groep en je bloedverwanten, dat zijn vrienden. Vijanden zijn leden van naburige groepen met wie je op dat moment geen vreedzame betrekkingen onderhoudt; mensen die je wel bij name kent, maar feitelijk mijdt. Leden van kleinschalige gemeenschappen zien zelden vreemdelingen, want waarom zou je je buiten je eigen territorium bewegen en anderen ontmoeten. In ons meer moderne systeem van nagenoeg onbeperkte bewegingsvrijheid zijn de definities nogal anders. Zo is een begrip als verwantschap als het ware opgerekt tot alle inwoners van jouw eigen land. Hoe kijkt Diamond dan naar het concept vriendschap in onze samenleving? In zijn boeken bedankt hij talrijke vrienden, woonachtig over de hele wereld. Valt hij dan terug op die typisch Amerikaanse neiging om iemand waar je maar even iets mee had al als 'friend' te betitelen? Hem lezend wil dat er bij mij toch niet in. Moderne vriendschap is volgens Diamond niet gebaseerd op verbonden zijn met een groep, maar op individuele chemie. Welke inhoud geeft hij dan aan zijn vriendschappen? Hoe onderhoudt hij het contact over grote afstanden? Zoals hij relationele richtlijnen ontleende aan traditionele dorpsgemeenschappen zou ik hem ook hier wel eens over willen horen.

2 Waar komen morele kaders vandaan?

Godsdienst krijgt in de loop van de tijd een andere betekenis. Jared dook in de geschiedenis en dat leidde tot deze illustratie. Over de afnemende betekenis van deze 4 functies van religie in onze tijd wil ik graag doorpraten. Bijvoorbeeld over zijn constatering dat morele voorschriften aanreiken vanuit religie over zijn hoogtepunt is. Wat wil dat zeggen in een steeds individualistischer wordende samenleving? Ontstaan dan nog collectief erkende kaders? Hoe leert een nieuwe generatie überhaupt een eigen levensbeschouwing op te bouwen? Voor het omgaan met bijv. vluchtelingen en migranten zijn een aantal gemeenschappelijke uitgangspunten echt een hulp. Maar welke ideologie of levensvisie gaat hen dat aanreiken?

3 Wat helpt ons om met transities om te gaan?

Mij lijkt de term 'crisis' het meest versleten woord van de afgelopen jaren. Bijna automatisch wordt het begrip geplakt achter corona-, stikstof-, klimaat-, woning-, vluchtelingen- enz. Uiteraard doe ik niks af aan de ernst van die verschillende probleemvelden, maar het begrip crisis kan beter gereserveerd blijven voor acute, zich onverwacht aandienende problemen. Corona in 2020 was daarvan een voorbeeld, terwijl bij de meeste andere eerder sprake is van sinds-lange-tijd-verwaarloosde problemen. Hoe dan ook, dat we als samenleving en ook individueel moeten leren omgaan met allerlei ingrijpende veranderingen op allerlei gebied is onontkoombaar. Maar wie of wat kan ons helpen om met die transities om te gaan? Diamonds **Omwenteling** ga ik dus nog lezen, maar hij zal niet op alles antwoord hebben. Kortom: ik hou me aanbevolen voor aanvullende boektitels en nieuwe levensverhalen over de drie zaken, die ik hierboven aanstip. Alvast dank!